

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA

NUOTOLINIO POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2025-05-26 Nr. TP-5

Vilnius

Posėdis įvyko 2025 m. gegužės 13 d. 13 val. e. ryšio priemonėmis pusiau nuotoliniu būdu.

Posėdžio pirmininkė Dalia Urbanavičienė.

Posėdžio sekretorė Asta Žernienė.

Dalyvavo: Etninės kultūros globos tarybos (toliau – EKG, Taryba) pirmininkė doc. dr. Dalia Urbanavičienė, EKG nariai – Jonas Rudzinskas, doc. Dr. Rimantas Astrauskas, Nijolė Balčiūnienė, Sandra Daugirdienė, Ona Drobelenė, Vilma Griškevičienė, Virginijus Jocys, doc. Virginijus Kašinskas, Angelė Kavaliauskienė, dr. Lina Leparskienė, Olijardas Lukoševičius, prof. dr. Lina Petrošienė, dr. Loreta Sungailienė, doc. dr. Dalia Senvaitytė, dr. Skaidrė Urbonienė, Jonas Vaiškūnas, dr. Žilvytis Šaknys; EKG specialistai – dr. Jolita Eidikonienė, Valia Skrodenienė, Valdas Voveris, Asta Žernienė, Vilma Žukauskienė, Sigita Gailiuvienė, Jūratė Pancerova. Posėdžio svečiai – Asta Grušelionienė, Mažosios Lietuvos regioninės etninės kultūros globos tarybos pirmininkė; dr. Vytautas Tumėnas, Lietuvos istorijos institutas; Rasa Stankutė, asociacijos VIDMARĖS VPS administravimo vadovė ir administratorė; Narūnas Lendraitis, Neringos sav. vicemeras; Edita Beržinskienė, BĮ „Neringos muziejai“ edukatorė; Jūratė Šemetaitė, Lietuvos nacionalinio kultūros centro Etninės kultūros skyriaus vedėja; dr. Jelena Vaitkevičienė, lektorė; Laimutė Fedosejeva, Vilniaus kolegijos dėstytoja.

Posėdžio kvorumas yra. Posėdžio įrašas pridedamas.

DARBOTVARKĖ:

1. Dėl tradicinės žvejybos Kuršių mariose perspektyvų ir susijusių verslų išsaugojimo.
2. Dėl atlikto tautinio paveldo produktų tyrimo.
3. Dėl savivaldybių apklausos apie etninės kultūros specialistus ir etnokultūrinį ugdymą 2024 metais rezultatų.
4. Dėl tarptautinės Kaimynų dienos ir bendruomeniškumo skatinimo Lietuvoje.
5. Dėl patobulinto Lietuvos etnografinių regionų žemėlapis.
6. Dėl regioninių etninės kultūros globos tarybų sudėties.
7. Kiti klausimai.

Dalia Urbanavičienė pristatė posėdžio darbotvarkę ir pasiūlė vietoj 1-ojo klausimo svarstyti 5-ąją darbotvarkės klausimą (pranešėjos prašymu), paskui 1-ąją, o likusius klausimus – atitinkamai iš eilės, kaip numatyta darbotvarkėje.

Darbotvarkei pritarta bendru Tarybos narių sutarimu.

1. SVARSTYTA. Patobulintas Lietuvos etnografinių regionų žemėlapis.

Jelena Vaitkevičienė pristatė patobulintą Lietuvos etnografinių regionų žemėlapi. Ji informavo, kad žemėlapyje buvo patikslintos seniūnijų administracinės ribos, seniūnijų pavadinimai, seniūnijų

centrų pavadinimai. Atnaujinti sutartiniai ženklai, atnaujinta informacija apie duomenų šaltinius. Žemėlapis yra paruoštas spaudai. Jį dar reikės pateikti Lietuvos erdvinės informacijos portalui.

Kalbėjo: Jelena Vaitkevičienė, Dalia Urbanavičienė, Vilma Griškevičienė.

NUTARTA (bendru sutarimu). Patvirtinti patobulintą Lietuvos etnografinių regionų žemėlapi.

2. SVARSTYTA. Tradicinės žvejybos Kuršių mariose perspektyvos ir susijusių verslų išsaugojimas.

Dalia Urbanavičienė priminė, kad tradicinė žvejyba Kuršių mariose yra įtraukta į Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą (toliau – Sąvadas). Bet to neužtenka, kad šios tradicijos tęstinumas būtų užtikrintas, nes daug ką riboja tam tikri įstatymai.

Narūnas Lendraitis, Neringos sav. vicemeras, sakė, kad nors tradicinė žvejyba Kuršių mariose yra įtraukta į Sąvadą, bet po Žuvininkystės įstatymo pataisų paskutinio patvirtinimo yra užprogramuotas ilgainiui visiškas verslinės žvejybos išnykimas. Įstatymas sudaro sąlygas atsisakius žvejybos verslo gauti kompensaciją, todėl žvejai tuo naudojasi, bet iš kitos pusės mes nebeturime rinkoje naujų žaidėjų, nebeturime tų, kurie norėtų tęsti žvejybos tradicijas. Įsigaliojus naujam teisiniam reguliavimui, iš žvejybos verslo jau pasitraukė 7 iš 46 versline žvejyba Kuršių mariose užsiimančių įmonių, iš kurių 2 – Neringoje registruotos įmonės.

Edita Beržinskienė, BĮ „Neringos muziejai“ edukatorė, prisiminė, koks buvo nueitas kelias teikiant paraišką dėl tradicinės žvejybos Kuršių mariose įtraukimo į Sąvadą. Ji sakė mananti, kad norint išsaugoti šią vertybę, reikia kurti darbo grupę, kuri inicijuotų įstatyminės bazės keitimą. Kadangi mažinamos žvejybos kvotos, mažėja ir žvejų, seni žvejai nebetenka pagalbininkų ir nebeturi kam perduoti verslo. Ji pabrėžė, kad reikalingas ir mokslininkų ichtiologų atliekamas monitoringas dėl realių žuvų išteklių nustatymo.

Dalia Urbanavičienė pritarė, kad reikėtų inicijuoti darbo grupės sudarymą, į ją pakviesti Aplinkos, Žemės ūkio ministerijų atstovus, paieškoti ir palaikančių šias idėjas Seimo narių. Taip pat siūlymus dėl Žuvininkystės įstatymo keitimo galima iškelti birželį vyksiančioje Lietuvos kultūros kongreso 100-mečio konferencijoje.

Vytautas Tumėnas pastebėjo, kad verta prisiminti Vilmanto Graičiūno organizuotos Juodkrantėje konferencijos dėl žvejybos tradicijų išsaugojimo išvadas. Būtina suformuluoti labai konkrečius uždavinius: kaip nustatomos ir keičiamos kvotos, kaip organizuoti sugautų žuvų realizavimą ir kt. Tai susiję ne tik su tradicijų išsaugojimu, bet ir su gyvenimo būdu, ūkine ekonomine veikla (taip išsaugomos ir darbo vietos).

Loreta Sungailienė priminė, kad 2021 m. Aplinkos ministerijos buvo organizuoti pasitarimai, taip pat ir 2025 m kovo mėn. Juodkrantėje vykusio konferencija, kuriuos inicijavo ir aktyviai dalyvavo Gamtos apsaugos politikos grupės specialistai Giedrius Ladukas, Vilmantas Graičiūnas, Povilas Paukštė. Visi pritarė minčiai, kad nematerialaus kultūros paveldui priskiriama žvejyba yra svarbi ir jai turi būti taikoma paprastesnė ir atskira verslinės žvejybos tvarka ir vadintis ji turėtų kitaip – amatinė žvejyba. Bet kokių atveju reikalingas ne ministerijos teisės akto pakeitimas, bet Žuvininkystės įstatymo keitimas. Aplinkos ministerijos specialistai ketina grįžti prie šio klausimo, svarstyti jį su Ministerijos vadovybe. Labai svarbu viešinti, kuo plačiau pasakoti apie žvejybos tradiciją.

Rasa Stankutė sakė, kad yra trys pagrindinės problemos: pirma, netinkamas teisinis reglamentavimas; antra – tai, kad žvejybos versle yra daug vyresnio amžiaus žmonių, kurie savo šeimose neturi kam to verslo palikti; trečia – nepakankamas rėmimasis mokslinėmis studijomis.

Kiekvienais metais Aplinkos ministerija užsako mokslines studijas ir jos yra atliekamos kiekvienais metais, kas penkerius metus nustatomas bendras žvejybos įrankių kvotų limitas remiantis mokslininkų studijomis. Bet paskutinį kartą jomis nebuvo remtasi.

Kalbėjo: Dalia Urbanavičienė, Narūnas Lendraitis, Edita Beržinskienė, Loreta Sungailienė, Vytautas Tumėnas.

NUTARTA (bendru sutarimu): 1. Sudaryti tarpinstitucinę darbo grupę tradicinės žvejybos Kuršių mariose ir susijusių verslų išsaugojimo klausimams nagrinėti, kurios pirminė sudėtis tokia: Dalia Urbanavičienė, Loreta Sungailienė, Vilma Griškevičienė, Vytautas Tumėnas, Asta Grušelionienė, Narūnas Lendraitis (Neringos sav. vicemeras), Rasa Stankutė (asociacijos VIDMARĖS VPS administravimo vadovė ir administratorė), Edita Beržinskienė (BĮ „Neringos muziejai“ edukatorė), Siga Jakubauskienė (žuvininkystės įmonių asociacijos „Lampetra“ vadovė) (po posėdžio pasiūlė V. Griškevičienė). 2. Kviesti įsitraukti į darbo grupę atstovus iš Aplinkos ministerijos, Žemės ūkio ministerijos, Klaipėdos rajono ir Šilutės savivaldybių bei kitų institucijų.

3. SVARSTYTA. Atlikto tautinio paveldo produktų tyrimo rezultatai.

Laimutė Fedosejeva, Vilniaus kolegijos dėstytoja, pristatė Vilniaus kolegijos ir Vilniaus krašto tautodailininkų meno kūrėjų bendruomenės užsakymu atliktą tyrimą „Lietuvos rinkos dalyvių požiūris į liaudies meną ir tautinio paveldo meistrų sukurtus produktus“. Tyrimas buvo užsakytas pastebint nepakankamą tautinio paveldo kūrėjų dirbinių sklaidą Lietuvos rinkoje, verslo (reprezentacinių) dovanų kategorijoje. Buvo atlikti kiekybinis ir kokybinis tyrimai. Kiekybinio tyrimo (2023 m.) tikslas – ištirti rinkoje veikiančių organizacijų požiūrį į liaudies meną ir tautinio paveldo meistrų dirbinius, įvertinant verslo dovanų pasirinkimo ir pirkimo elgseną organizacijose. Kokybinio tyrimo (2024 m.) tikslas – ištirti suinteresuotų rinkos dalyvių požiūrį į liaudies meną ir tautinio paveldo meistrų gaminius, jų naudojimo galimybę verslo dovanų rinkoje. Tyrimo metu išryškėjo šie aspektai: dinamiškas verslo aplinkos pasikeitimas ir jo įtaka rinkos dalyvių bendradarbiavimui; kokybiškos informacijos, reklamos trūkumas; bendradarbiavimo, tarpininkų poreikis; rinkos dalyvių elgsenos tobulinimo būtinybė; valstybinių institucijų įsitraukimo poreikis.

Dalia Urbanavičienė priminė, kad šiais klausimais EKG T daug dirbo ir anksčiau, bet dabar vėl reikėtų grįžti prie šių problemų sprendimo Vyriausybės, Seimo lygmeniu. Šis tyrimas labai pravers kreipiantis į ministerijas, Seimą. Ji pažymėjo didelį informacijos, sklaidos, rinkodaros trūkumą. Šioje srityje svarbi valstybės politika.

Virginijus Kašinskas pastebėjo, kad tokios problemos kyla dėl švietimo problemų.

Dalia Urbanavičienė pasiūlė surengti Tautinio paveldo darbo grupės posėdį, jame plačiau aptarti, kokius ir kam teikti siūlymus dėl tautinio paveldo produktų plėtros atsižvelgiant į pateiktą tyrimą.

Kalbėjo: Laimutė Fedosejeva, Dalia Urbanavičienė, Virginijus Jocy, Virginijus Kašinskas.

NUTARTA. Surengti Tautinio paveldo darbo grupės posėdį ir jame plačiau aptarti, kokius ir kam teikti siūlymus dėl tautinio paveldo produktų plėtros atsižvelgiant į Vilniaus kolegijos ir Vilniaus krašto tautodailininkų meno kūrėjų bendruomenės užsakymu atliktą tyrimą „Lietuvos rinkos dalyvių požiūris į liaudies meną ir tautinio paveldo meistrų sukurtus produktus“.

4. SVARSTYTA. Savivaldybių apklausos apie etninės kultūros specialistus ir etnokultūrinį ugdymą 2024 metais rezultatai.

Dalia Urbanavičienė informavo, kad apklausoje dalyvavo visos 60 savivaldybių. Šioje apklausoje daugiausia dėmesio buvo skirta etninės kultūros specialistų klausimui, taip pat etninės kultūros ugdymo būklei. Apklaustos duomenų analizė parodė, kad yra daug netikslumų – atsakymai daugeliu atvejų neatitinka realios žinomos situacijos, Vilniaus m. savivaldybė apskritai nepateikė duomenų apie etnokultūrinį ugdymą. Netikslūs duomenys pateikti ir dėl folkloro kolektyvų mokyklose ir kitose švietimo įstaigose. D. Urbanavičienė mano, kad duomenis reikia tikslinti per Regionines tarybas, prašyti Vilniaus etninės kultūros centro bei Lietuvos nacionalinio kultūros centro specialistų bendradarbiauti šiuo klausimu.

Vilma Griškevičienė pabrėžė, kad labai svarbūs etninės kultūros specialistų rengimo bei kvalifikacijos kėlimo klausimai.

Dalia Urbanavičienė sakė, kad tai susiję su kitomis problemomis: ministerijos dar 2016 m. patvirtintame studijų kryptių sąraše nebeliko etnologijos ir folkloristikos studijų krypties, Mokslo ir studijų įstatyme nors ir yra įvardytas lituanistikos prioritetas, bet realiai jis neįtvirtintas, lituanistika nėra prioritetinė studijų kryptis. Jeigu etnokultūra taptų valstybės deleguota savivaldybėms funkcija, tai turėtų savivaldybėse būti etninės kultūros specialistai. Tada atsirastų ir jų rengimo bei kvalifikacijos kėlimo būtinybė. D. Urbanavičienė priminė, kad iš Lietuvos savivaldybių asociacijos gautas pritarimas, kad etnokultūra taptų valstybės deleguota savivaldybėms funkcija, bet iš Kultūros ministerijos gautas neigiamas atsakymas.

Kalbėjo: Dalia Urbanavičienė, Sandra Daugirdienė, Vilma Griškevičienė, Nijolė Balčiūnienė.

NUTARTA (bendru sutarimu): 1. Iš savivaldybių surinktus duomenis apie etninės kultūros specialistus ir etnokultūrinio ugdymo padėtį 2024 metais tikslinti pasitelkiant Regionines tarybas, taip pat Vilniaus etninės kultūros centro ir Lietuvos nacionalinio kultūros centro specialistus. 2. Kelti klausimą dėl Vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio papildymo valstybės deleguojama funkcija kultūros srityje Lietuvos kultūros kongreso 100-mečio konferencijoje, diskutuoti šiuo klausimu su Kultūros ministerija. 3. Kelti klausimą dėl etninės kultūros specialisto apibrėžties ir kvalifikacijos tobulinimo šioje srityje trūkumo.

5. SVARSTYTA. Tarptautinės Kaimynų dienos ir bendruomeniškumo skatinimas Lietuvoje.

Dalia Urbanavičienė priminė, kad paskutinį gegužės penktadienį minima tarptautinė Kaimynų diena, į kurios šventimą jau įsitraukė nemažai valstybių. Atsiranda ir pas mus panašių tradicijų, bet reikėtų daugiau dėmesio skirti kasdieniam kaimynų bendravimui, bendruomeniškumui, pagalbai vieni kitiems, ypač ištikus krizei. Reikėtų priminti senąsias geros kaimynystės tradicijas: tai ir socialinė pagalba ištikus nelaimei, ir pagalba susirgus, ir įvairios talkos, ir šventės, laisvalaikio praleidimas, ir kaimo sueigos. Bendruomeniškumo svarbą rodo Ukrainos pavyzdys. D. Urbanavičienė pasiūlė parengti raštą savivaldybėms dėl bendruomeniškumo skatinimo aktualumo kartu primenant senąsias tradicijas.

Virginijus Jocys priminė, kad 2015 m. buvo bendruomenių metai, tada vyko įvairios akcijos ir renginiai.

Kalbėjo: Dalia Urbanavičienė, Nijolė Balčiūnienė, Virginijus Jocys.

NUTARTA (bendru sutarimu). Artėjant tarptautinei Kaimynų dienai (paskutinis gegužės penktadienis) parengti raštą savivaldybėms dėl bendruomeniškumo skatinimo aktualumo, ypač dabartinėje geopolitinėje situacijoje.

6. SVARSTYTA. Regioninių etninės kultūros globos tarybų sudėties keitimai.

Kalbėjo: Dalia Urbanavičienė, Angelė Kavaliauskienė, Virginijus Jocys.

NUTARTA (bendru sutarimu): 1. Įtraukti VšĮ „Etnoklubas“ į sąrašą institucijų ir organizacijų, deleguojančių atstovus į Žemaitijos regioninės etninės kultūros globos tarybą. 2. Patvirtinti Dzūkijos (Dainavos) regioninės etninės kultūros globos tarybos narių sąrašo pakeitimus: Kristiną Daugelevičienę – vietoj Jurgitos Šukevičienės (Alytaus miesto savivaldybė); Vaidą Anušauskienę – vietoj Vitos Sakavičiūtės (Alytaus miesto savivaldybė); Saulių Mastauską – vietoj Modestos Tarasauskienės (Lietuvos tautodailininkų sąjungos Dzūkijos skyrius). 3. Patvirtinti Mažosios Lietuvos regioninės etninės kultūros globos tarybos narių sąrašo pakeitimus: Aurimą Bočkutę – vietoj Giedrės Rudaitytės (Klaipėdos rajono savivaldybės Gargždų krašto muziejus); Editą Anglickaitę-Beržinskienę – vietoj Linos Motuzienės (Neringos muziejai). 4. Patvirtinti Žemaitijos regioninės etninės kultūros globos tarybos narių sąrašo pakeitimus: Adelę Gružienę – vietoj Dariaus Daknio (Vilniaus universiteto Šiaulių akademija); Irmina Keblienė tvirtinama nuo naujai į sąrašą įtraukto VšĮ „Etnoklubas“.

7. SVARSTYTA. Kiti klausimai.

Partizanų bunkerių ir pilkapių naikinimas kertant miškus.

Dalia Urbanavičienė sakė, kad jau atšaukti plynieji kirtimai istorinės fronto linijos įtvirtinimų teritorijoje Rytų Lietuvoje (šis klausimas buvo aptariamas ankstesniame EKGK posėdyje), bet tai yra platesnė problema – kertant miškus neretai naikinami pilkapiai, partizanų bunkeriai ir kitos jų atminties vietos. Trūksta institucijų koordinacijos dėl kultūros paveldo apsaugos miškuose: Genocido ir rezistencijos tyrimo centro duomenys nesutampa su Kultūros paveldo departamento turimais duomenimis, patys žemės savininkai nežino, ar jų žemėje yra saugomų objektų. D. Urbanavičienė yra pakviesta dalyvauti Valstybinės kultūros paveldo komisijos posėdyje gegužės 30 d.

NUTARTA. Įpareigoti Dalią Urbanavičienę pristatyti partizanų bunkerių ir pilkapių naikinimo kertant miškus problemą Valstybinės kultūros paveldo komisijos posėdyje gegužės 30 d.

Posėdžio pirmininkė

Dalia Urbanavičienė

Posėdžio sekretorė

Asta Žernienė